

ANBEFALTE ALTERNATIV:
NJFFs jaktkonsulent
Bjørn Ivar Rindal og
forsker Hege Gundersen
har sammen med hundre
norske jegere testa
alternative hagl i det store
testjegerprosjektet. Etter
4866 avfyrte skudd er
statistikken klar: Alterna-
tivene kan anbefales.

Trygg jakthøst uten bly

Jakt & Fiske
VÅPEN►hagle

ÅSGEIR STØRDAL
AAS@NJFF.ORG

4866 patroner har talt:
Du kan trygt gå jakthøsten i møte med hagla fylt av alternative hagl.

For tilhører du gjennomsnittet av norske småviltjegere, som feller ti småvilt i løpet av jakta, må du jakte i to og et halvt år før du kan klandre myndighetene og blyforbudet for et bomskudd. Og sjøl da mener jaktkonsulent Bjørn Ivar Rindal at ei edruelig tolkning av resultatene fra NJFFs store testjegerprosjekt, ikke nødvendigvis gir deg noe å bortforklare brente 100-prosentsjanser med.

– De hundre deltakerne i testjegerprosjektet har vært vanlige jegere, og deler trolig norske jegeres inngrodde skepsis mot alternative hagl. Erfarne konkurranseskyttere vet hvor mye det betyr å ha 100 prosent tro på seg sjøl og utstyret når de skal skyte med hagle. Dette gjelder også for vanlige jegere. Uten at det kan forklare alle forskjellene, tror jeg den psykologiske

effekten medvirker til å gi bly et hårfint overtak, sier Rindal.

Tallenes tale

4866 skudd har danna grunnlaget for testjegerprosjektet. 3049 skudd er med i sluttanalysen til forsker Hege Gundersen (tilknyttet Høgskolen i Hedmark, Evenstad), etter at rene bomskudd, oppfølgende andreskudd og blant anna de lite brukte molybden- og multipatronene er trukket ut. Av disse utgjør 1617 patroner stål, 747 vismut, 310 bly, 192 tungsten og 183 Hevi Shot.

Grunnlaget for analysen er de skuddene som jegerne har avfyrte og sjøl vurdert som rene treff, på bakgrunn av skuddtegn fra viltet eller av andre årsaker. Alle tall under 100 prosent er altså antatte treff der viltet likevel ikke falt på første skudd.

Tallene er brutt ned både på skyteavstand, haglnummer og viltart. Viltartene er samla i fire hovedgrupper: Små arter (rype, rugde, og andre lett-skutte arter), mellomstore arter (skogsfugl, hare, ender m.fl.), store fugler

(gjess, skarv og ærfugl) og store pattedyr (i hovedsak rådyr og rev). Som en kuriositet: I sistnevnte gruppe er det kun én skadeskyting av 70 felte vilt med stål, Hevi Shot og vismut.

Vismut vinner

Til tross for denne sammenslåinga i større grupper, understreker Gundersen og Rindal at det statistiske materialet blir tynt på de enkelte arter og haglnummer, særlig på lange hold. Spesielt gir dette utslag for tungsten og Hevi Shot, der under tohundre skudd er tellende totalt.

– Da blir dessuten den enkelte testjegers skyteferdigheter avgjørende, og hva vedkommende vurderer som treff: Vi ser for eksempel at vismut kommer bedre ut enn bly til rype- og skogsfugljakt. Der har vi såpass bredt datagrunnlag at den statistiske sikkerheten er rimelig stor. Men for store fugler og langt hold kommer vismut dårligere ut. Når vi går disse tallene nærmere i sømmene, er det imidlertid bare sju tellende patroner over 27,5 meter. Når det

faktisk er en og samme jeger som har bommet på tre av de sju skuddene, sier det seg sjøl at vi ikke kan trekke noen sikker konklusjoner av dette, sier Gundersen.

Lær å skyte stål

Med dette forbeholdet i bakhodet, mener Rindal og Gundersen at testjegerprosjektet viser at alternativene duger: Stål og tungsten som kommer dårligst ut, er effektivt ut til 20-25 meters hold. Etter dette, faller drepeevnen raskt for særlig de små haglene. Dette er da også i tråd med NJFFs anbefalinger om å gå opp minimum to haglstørrelser for stål.

– Nesten en tredjepart av bakgrunns materialet vårt innen stål består av hagl nr. 6 og 7. Vi mente det var viktig å teste også fine stålhagl, men resultatene viser altså at så fine stålhagl har for dårlig drepeevne. Dette drar nok totalresultatet for stål noe ufortjent ned. For eksempel har hagl nr. 2 og 3 bare 2,6 prosent dårligere drepeevne enn bly nr. 5–7 ved jakt på små

arter. Ellers er det en klar trend: Små stålhagl gjør det dårlig på hold over 25 meter, og bør ikke brukes med mindre du trener mye med det: Stål går litt saktere og litt lavere fordi det er lettere. Når du kommer ut på 30–35 meters hold, vil svermen fra en US5-patron ligge 30 cm bak og 15 cm under, sammenligna med bly. For å komme med en påstand: Jeg tror jegere som skyter mye med stål, vil treffe bedre etterhvert som de lærer seg til lengre foranhold. Trening med stål vil kanskje føre til at jegerne også vil treffe bedre under jakt med vismut og Hevi Shot, fordi hovedandelen av bomskuddene på jakt, som ligger bak og under, dermed blir luka bort.

Ønsker blindtest

– Hevi Shot og vismut viser lovende tendenser, men bly ligger likevel fortsatt øverst?

– Det er ikke så rart. Bly har unike egenskaper ved at det både er mykt og tungt. Imidlertid er forskjellen mellom bly og de beste alternativene

så små at en gjennomsnittsjeger ikke vil merke forskjell. Testjegerprosjektet gir norske jegere trygghet for at valget ikke står mellom å møte jakta som kriminell blybruker eller mishandle viltet med ubrukelige miljøhagl. Hovedkonklusjonen er at alternativene duger, sier Rindal.

– Hva gjør NJFF videre med dette?
– Jeg føler at NJFF og norske jegere har strukket seg svært langt for å komme vilt- og miljømyndighetene i møte med blyforbudet. Samtidig reiser testjegerprosjektet noen nye spørsmål, blant annet i forhold til hva som kan tilskrives en psykologisk effekt hos skytterne. Vi vurderer derfor å ta initiativ til ei undersøkelse der blindtesting også inngår, slik at eventuelle fordommer ikke påvirker resultatet. Testjegerprosjektet viser også svært store forskjeller i skyteferdigheter hos jegerne. Det kunne derfor også vært interessant å gjøre et forsøk for å se hva opplæring og hyppig trening gjør med skyteferdighetene under jakt, avslutter Rindal.

Jakt & Fiske

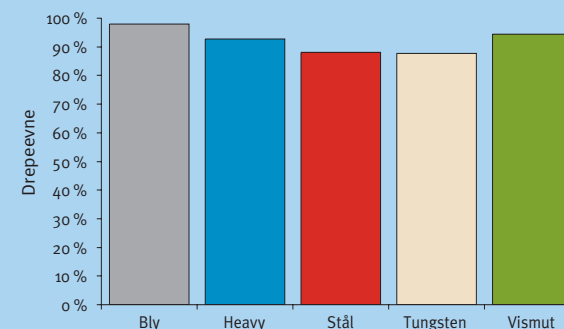
VÅPEN►hagle

HAGLNR.	BLY	STÅL	TUNGSTEN	HEVI SHOT	VISMUT	
1			23			
2		349	5		40	
3		82	23		2	
4	15	492	10	65	67	
5	59	196	74	111	193	
6	94	444	57	7	34	
7	142	54			411	
Totalt	310	1617	192	183	747	3049

TESTET I TUSENTALL

Over tretusen skudd danner grunnlaget for testjegerprosjektet. Tabellen til venstre viser hvordan skuddene er fordelt på de ulike materialene og haglnummer. Søylediagrammet til høyre viser gjennomsnittlig drepeevne når alle haglnummer og vilttyper er tatt med.

Alle arter samlet

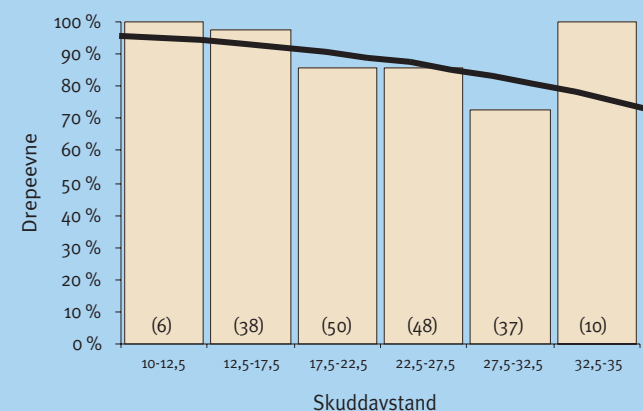
TUNGSTEN TIL DE TYNGSTE

Skudd på skiver har vist at tungsten har den ulempen at haglene klumper seg. Dette gir et ujamnt skuddbilde, noe som gjør at man frykta tungsten ville være mindre egna for jakt på de minste artene: Det blir rett og slett for store hull i svermen når skuddholdet passerer 25 meter. Materialet i undersøkelsen (189 skudd) blir tynt når det brytes ned på artsgrupper eller haglstørrelse, men bekrefter disse antakelsene. Overraskende nok ser resultatet ut til å være det samme

for mellomstore arter, der hagl nr. 5 og 6 likevel ser ut til å fungere noe bedre. For store fugler og pattedyr utgjør imidlertid hullene i svermen et mindre problem, noe som forklarer hvorfor de grovere haglstørrelsene greier seg bedre. Derfor er tungsten best egna til gåsejakt og jakt på store pattedyr.

Alle arter samlet – tungsten nr. 1-6

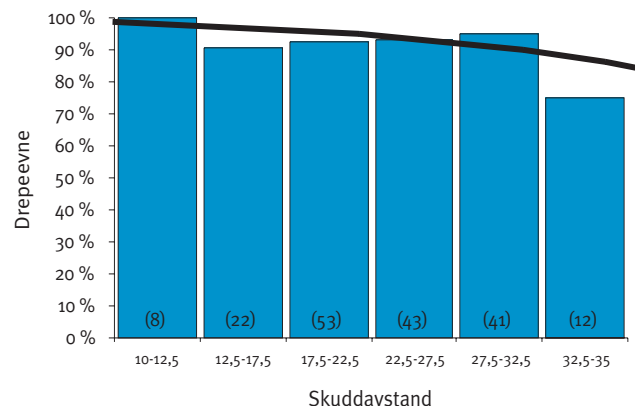

HEVI TIL HARDESKUTT

Hevi Shot er det materialet som det statistiske grunnlaget er tynnest for (179 skudd). Det har i undersøkelsen hovedsakelig vært brukt i hagl nr. 4 og 5, og fortrinnsvis på store fugler. 5'erne var i minste laget for gjess, mens 4'erne viste seg godt

egna også på lange hold. For små/mellomstore arter blir materialet lite egna til å trekke bastante konklusjoner, sia det henholdsvis er brukt for grove hagl/ tallgrunnlaget er for magert. Men gåsejegerne kan trygt velge dette som et alternativ.

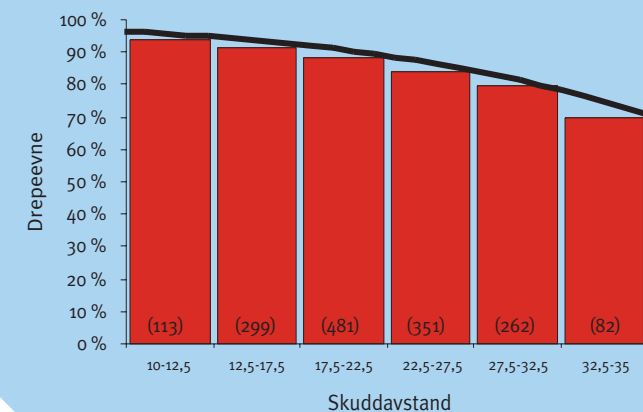
Alle arter samlet – heavy nr. 4-6

STÅL KUN PÅ KORTE HOLD

Stål er det rimeligste alternativet, men taper kampen på lange hold. Stål er derfor best egna til jakt der du skyter på korte og lett kontrollerbare avstander. Det typiske er duejakt og sjøfugljakt der du skyter over lokkefugler, men også i starten av rypejakta med hund. Trøsten for den gjerrige jeger er at dette er de jaktformene der patronforbruket også er høyest. Undersøkelsen viser dessuten at stål er mest effektivt på sideskudd, noe som passer bra til skyting over lokkefugl.

Alle arter samlet – stål nr. 2-7

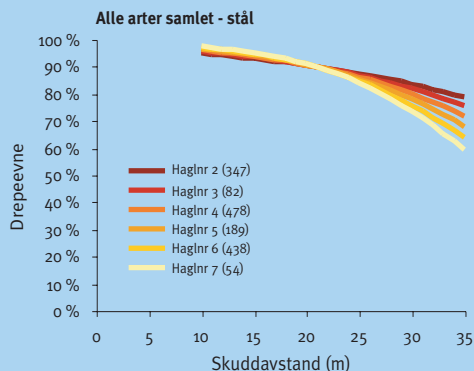

GÅ OPP FLERE NUMMER

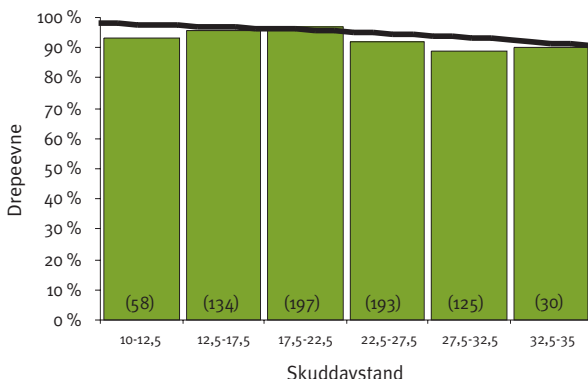
Jakt & Fiske

VÅPEN ▶ hagle

I brosjyren om alternative hagl anbefaler NJFF å gå opp to haglnummer når du bruker stål, fordi utformingen av forladningen gjør at du likevel får like mange hagl, samtidig som dette kompenserer for stålhaglenes lave egenvekt. Undersøkelsen bekrefter dette, og tyder på at du faktisk kan gå opp både tre og fire nummer. Det eneste unntaket er ender, der resultatene i testjegerprosjektet bekrefter en amerikansk undersøkelse om at du bør holde deg til 6'er.

Alle arter samlet - vismut nr. 2-7

VISMUT TIL VANLIG

Undersøkelsen bekrefter at vismut er det materialet som har egenskaper mest likt bly. Med tallene brutt ned kun på rype og skogsfugl, kommer sågar vismut seirende ut. Når skuddholdet passerer 30 meter, er det likevel bly som er mest effektivt, trolig på grunn av en anelse høyere egenvekt. Også på lange hold for store fugler (gjess) kan vismut se ut til å ha

dårligere effekt, noe som rimer med dårligere anslagsenergi. Her er imidlertid tallgrunnlaget litt svakt. Konklusjonen er derfor at på alt som du før har skutt med bly, kan du nå altså bruke vismut. Kjekt, ettersom alle hagler tåler vismut-patronene. Men sørg for litt mer foranhold på de lengste avstandene, og velg noe annet til gåsejakt på lange hold.

Glimrende fra Schmidt und Bender

Produktnavn: Zenith Flash Dot, natt og dag kikkertsikte, 1,5–6 x 42

Produktfakta: Lengde: 31,5 cm, vekt: 617 gram. Leveres også i 1,1–4 x 24, 2,5–10 x 56 og 3–12 x 50. De to største leveres med retikkel FD1, FD4, FD7 og FD9. Den minste har i tillegg FD2, men mangler FD1 og FD4.

Røret, som er 30 mm diameter, er laget av hardeloksert aluminium og har gummi øyemusling.

Konstruksjonen har vanntettgaranti til tre meters dyp.

sterkere lyspunkt for jakt under dårlige lysforhold. Mellom trinn 6 og 7 er det nullpunkt, mens fra 7 til 11 gir gradvis sterkere lyspunkt i fullt dagslys.

Rødpunktet virker meget klart og avgrenset, fungerer godt i sollys, og slukkes automatisk etter 6 timer. Korreksjonsrattene for side og høyde har en tydelig markør for midtstilling av retikkel samt dreibar ring for nullstilling av treffpunktet. På hjulet står det tydelig å lese at ett klikk tilsvarer 1 cm på 100 meters avstand. Flott! Dette fungerer som en slags kulebanekompensator, om du har ammunisjonsdata i hodet.

Det er lett å stille forstørrelsen, for dreierattet er belagt med grove gummierte riller som sitter godt mellom fingrene.

Den gir ingen tunneleffekt og bildet framstår meget skarpt, selv i dårlig lys.

Presisjonen er det intet å utsette på, og den bestod min nedsenkningstest i en myrpytt.

Importør: Jakt & Friluft, Arendal.

Tlf. 37 06 07 00

Pris: 11.590 kroner.

Konklusjon: Zenith Flash Dot synes å være et optimalt valg for norsk jakt under varierende forhold. Både optisk og rent konstruksjonsmessig er den helt på høyde med det aller beste på markedet.

Vurdering:

Denne nyutviklede kikkerten har et ekstra justeringsratt på siden, altså tre i alt. På venstre ratt justeres lysretikkelet på en smart måte i 11 trinn. De seks første gir gradvis

